

OBČINSKA UPRAVA

GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

IZDAJATELJ IN LASTNIK: „KMETSKA ŽUPANSKA ZVEZA“.

Izhaia dvakrat na mesec, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krome.

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinske Uprave« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 30 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani.

Cena oglasom je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Dvoje županskih shodov.

Deželni odbor priredi 21. in 22. t. m. dvoje županskih shodov in sicer: v torek, dne 21. maja v Radoljici (v salonu g. Vinka Hudovernika) za sodni okraj Radoljica, — v sredo, dne 22. maja pa na Jesenicah — in sicer v »Katol. delavskem domu« na Savi — za sodni okraj Kranjskagora.

Pričetek shodov bo vsakokrat točno ob 9. uri dopoldne.

Vdeležba je obli gatorna, to je, vdeležiti se morajo shodov predvsem vsi župani. Želeti pa je, da se vdeleže tudi drugi občinski zastopniki. Vabljeni so tudi vsi župni uradi.

Kdor ima kake posebne želje glede predmetov, o katerih naj bi se obravnavalo, naj naznani to deželnemu odboru pred shodom.

Brambni zakon.

Oba državna zbora — avstrijski in ogrski — sta imela mnogo opraviti z novo brambno predlogo; ogrski seveda več, saj Mažari se vedno love v prvi vrsti za armado, pri kateri izsilijo večinoma vse narodnostne koncesije. Tako je bilo tudi to pot z znano resolucijo zaradi pravice cesarja glede sklicanja rezervistov. Seveda so tudi obstruirali.

Ne bomo pisali o razvoju in političnem teku brambne predloge, ker bi zašli predaleč. Zato hočemo v kratkem opisati namen nove predloge. Ni nam treba povdarjati, da je glavni namen ojačenje armade.

Vojaštvo je veliko breme za davkoplačevalce, a vendar neobhodno potrebno zlo; o tem smo vsi prepričani. Saj le močna armada nam jamči

za naš obstoj, varnost imetja in mir pred sovražnikom. Tu so vsi ugovori in vsa zabavljanja le prazne besede in demagogija, — skoz okno vržene fraze za gotove ljudske sloje.

Ima pa nova brambna predloga kot namen tudi olajšavo v vojaški službi: dveletno službeno dobo. Res je, da dveletna doba pri vseh vojnih krdelih ne bo mogoča, vendar pa bo vrnjenih vsako leto veliko število mladih moči domačijam, kar se bo pa moglo zgoditi šele najkasneje dve leti potem, ko se uvede nova postava, kar je popolnoma naravno.

Zvišati bo treba število novincev in število podčastnikov; slednji bodo služili tudi nadalje po 3 leta kot doslej. Upati je pa, da se bodo dosegle po novem zakonu večje olajšave iz rodbinskih ozirov.

Toliko v splošnem. — Podamo naj v sledem kratek pregled o armadi in njeni moči.

V naši državi je bila uvedena splošna in osebna vojaška dolžnost leta 1868. Naslednje leto je bilo določeno, da dobi avstro-ogrška armada vsako leto 95.500 novincev (rekrutov) in da pride okroglo 9500 potrjenih nabornikov v nadomestilo rezervo. Število novincev se do leta 1889 ni zvišalo. To leto pa sta avstrijski in ogrski državni zbor sklenila nov, še danes veljavni brambni zakon. Določilo se je takrat število novincev na suhem in na morju na 103.100 za vsako leto: 59.024 iz Avstrije in 44.076 iz Ogrske. Na ta način šteje danes skupna armada v mirnem času okrog 32.500 častnikov, 380.000 moštva in 76.400 konj. — Pozneje se število novincev ni zvišalo, dasi so to storile vse druge države; le za avstrijsko deželno brambo je pred nekaj leti dovolil državni zbor 4290 novincev več. Samo v Bosni in Hercegovini je prirastlo 8 pehotnih bataljonov in en

lovski bataljon. Vsakemu drugemu povišanju pa so bili nasprotni Mažari. Če je torej hotela armada preurediti specialna krdela (kavalerijo, železniški polk, topništvo itd.), je morala odvzeti pehotnim polkom več tisoč mož in jih tako decimirati pod mirovno stanje. To in napeto razmerje med evropskimi državami — saj je morala naša država pred leti nasproti mali Srbiji mobilizirati močno armado — je bilo vzrok, da se zahteva močnejša armada.

Kaj določa načrt brambnega zakona? Vlada zahteva, da se za prvo leto, ko stopi v veljavo novi zakon, zviša število novincev na 136.000, za drugo leto na 154.000, za tretje leto in nadaljnih 9 let na na 159.500 mož. Sorazmerno se zviša tudi število deželne brambe in sicer za avstrijsko v prvem letu za 20.700 novincev, drugo leto za 22.300, tretje leto 23.700, četrto leto za 25.000, za peto leto 26.000, za šesto leto in za nadaljnih šest let po 26.977 mož.

Če bo načrt sprejet, se bodo zvišali seveda tudi troški, in sicer v prvih treh letih za okroglo 65 milj. kron. Pa kaj se hoče: biti mora in pomagati se ne da.

Županski shod v Mariboru.

Dne 14. aprila se je vršil v Mariboru izborni obiskani shod za župane, občinske svetovalec, odbornike, tajnike i. dr.

Shod je otvoril državni in dež. poslanec dr. Korošec.

Govoril je nato dr. Krek o samostojnosti ali takozvani avtonomiji občine. Opisal je, kako govori postava o samostojnosti občine, nasprotno pa, kako si laste politična in druga oblastva nemejeno oblast nad občinami.

Iz občinske samostojnosti pride ljudska samostojnost. Župani naj bodo trdi kot železo, ki se ne upogne, pa se bo udal tudi nemško-nacionalni deželni odbor. Misel samostojnosti občin naj zmaguje!

Poslanec Roškár je govoril o domovinski pravici in oskrbi ubožcev.

Popoldne je predaval dr. Korošec o sestavi porotnih listin, za njim pa dež. odbornik dr. Pegan iz Ljubljane o skrbi za zdravstvo v občinah.

O skrbi župana za javni red in mir v občini je predaval odv. dr. Leskovar, poslanec Pišek pa o občinskih sejah in posvetovanjih.

Ob koncu zborovanja je omenil dr. Korošec, da bo prirejela K. Z. županske tečaje po okrajih. Naše državice — občine moramo z izobrazbo županov povzdigniti. Moč in ugled slovenskih občin naj se širi.

(Na drugem mestu poročamo obširno o shodih županov v Škofjiloki in v Kranju, ktera je priredil deželni odbor Kranjski.)

Dvoje županskih shodov.

(Škofja Loka in Kranj.)

V sledečem priobčujemo obširneje poročilo o navedenih županskih shodih (poučnih tečajih). Prvi je bil v Škofji Loki dne 20. sušca t. l., drugi v Kranju dne 21. sušca.

Otvoril je prvi shod referent za občinske zadeve — deželni odbornik dr. Vladislav Pegan in pozdravil navzoče v imenu deželnega odbora, ki je priredil shod, da pride v stik z župani in občinskimi funkcionarji, ker je tem ložje delovanje, če smo si v stiku. Predstavi navzoča deželna uradnika: komisarja dr. Rutarja in nadoficijala — občinskega revizorja Fr. Kristana.

Deželni odbornik dr. Pegan je izvajal v bistvu to-le:

Prva želja deželnega odbora je, da se vsak občinski funkcionar zaveda, kaj je občina in kakšno je njeno razmerje proti državnemu in deželnemu oblastvu. Veliko premalo je zavesti, kakšno moč in kakšno pravico ima župan. — Župan je v posvetnih zadevah prva oseba v občini. Le takrat bo mogel izvrševati svojo nalogo, če se bo tega zavedal. Celokupnost občine je avtonomija, — samouprava. Kranjski deželni odbor želi biti z občinami v onem razmerju, kakor so stariši z otroki. On hoče poučevati, nikdar pa ne samo izvrševati oblasti. Vse občine naj se torej z zaupanjem obrčajo na deželni odbor za navodila in pojasnila.

Govornik pojasnjuje na to pojem lastno in prenešeno področje. Vse kar pride v korist občine, obsega § 28 občinskega reda. Župan naj se zaveda, da je prva oblast v občini on. Nad njim je v gospodarstvu občinski odbor in v drugi instanci deželni odbor. — Le v prenešenem delokrogu je nad županom tudi še okrajni glavar.

Zato govornika kot referenta v občinskih zadevah mnogokrat neprijetno dirne, če vlagajo županstva proračune na okrajna glavarstva. Sem se je treba obrčati le glede pobiranja davkov (doklad). Sicer pa — če se ji zdi bolj pripravno — jih občina tudi lahko sama pobira.

Govornik dr. Pegan preide na to k razmerju županov proti orožništvu in opozarja na tozadevno debato v zadnjem zasedanju deželnega zbora. Za župane je ponižujoče, kako jih ponekod orožniki kontrolirajo. Treba je vedeti, da so župani nad orožniki, ker so izvoljeni od ljudstva.

Ohranite nasproti orožnikom vso uljudnost, pa tudi vso odločnost. — Če orožniki pri županstvu kaj poizvedujejo, pa se županu vprašanje ne zdi umestno ali pa neprijetno, naj enostavno — toda vljudno reče: ne dam odgovora; vpraša naj okrajno glavarstvo samo in pismeno. V takih slučajih pri poizvedbah so imeli župani že veliko sitnosti.

Orožništvo ni poklicano kontrolirati, če županstva pravilno delujejo. Naznanite take slučaje deželnemu odboru, ki bo posegel vmes. Da se to javno pove, je naročilo samo deželno predsedstvo. —

Kaj želi in zahteva deželni odbor od županov, ki jim da pomoč v potrebi, a na drugi strani tudi — — — Deželni odbor zahteva prvič, da so v e s t n i, ker nekteri mislijo, da morajo kolikor mogoče pri svojih poročilih deželni odbor nalagati, zlasti pri ukazih za popravo cest. Ako se je storila napaka, naj se tudi prizna! Deželni odbor pa kaznuje, če se skuša napake zatajevati ali prikrivati. Pripetilo se je že, da se je neki župan izrazil, češ »saj deželni odbor se »žiher« nalaže.«

Drugič pa zahteva deželni odbor, da je p o s l o v a n j e t o č n o. — To, da se rešitve ne izvršujejo v pravem času, je vzrok, da mora deželni odbor vzdrževati vsaj štiri uradnike več.

Ako rešitev ni takoj mogoča, naj se to in vzrok s kratkim dopisom naznani. Nekteri župani pravijo: ni denarja, da bi plačevali tajnika. Toda boljše je plačati, nego da bi bili tepeni občani. — Če ne more župan sam reševati, mora pač imeti tajnika; v tem oziru torej ne štediti! Govornik opozarja končno, da daje občinski red možnost združitve in skupnega opravljanja raznih poslov (za skupno vzdrževanje tajnika od več občin).

Po tem nagovoru otvori dr. Pegan debato s pozivom, naj stavijo navzoči vprašanja, na katera se bo takoj odgovarjalo.

Stavi se na to v p r a š a n j e glede poizvedb orožništva o obrtnih davkih in osebni dohodnini. Dostikrat so davkoplačevalci krivično obloženi.

Dr. Pegan p o j a s n i, da daje zakon o osebnih davkih popolno prostost glede načina poizvedb. Obstoji pa sklep deželnega odbora, naj se glavarstva obračajo na županstva za zaupna pojasnila.

Drugo v p r a š a n j e: Čujejo se pritožbe, da je orožnik prošnjo župana za asistenco naravnost odrekel z — ne! Koliko ima župan tu pravice?

O d g o v o r (dr. Pegan): Gospodje orožniki nočejo parirati, če se jim zdi. — V takih slučajih naj postopa župan tako-le: Župan se sme poslužiti lastnega organa, ali pa tudi sam aretirati. Če se aretirani upre, je to hudodelstvo javne sile. To moč ima župan. Aretacijo izvrši tako, da položi na dotičnega roko in ga pozove naj se pokori. Tó je moč župana in kdor se upira, se kaznuje lahko z 2mesečnim zaporom — Če je pa navzoč orožnik, mora orožnik župana ubogati, ker je ta prvi v občini. Le če župan ničesar ne ukrene, sme orožnik tudi sam nastopiti. Opozarja na slučaj v Zgor. Šiški povodom nekega shoda, ko orožništvo ni hotelo nastopiti

proti razgrajajem, ker navzoči župan ni hotel tega odrediti.

Tretje v p r a š a n j e: Kako je postopati proti razgrajajem na volilnih shodih?

O d g o v o r (dr. P.): Kjer se izbero ali najamejo volilni lokali, naj gostilničar oskrbi, da se v takih slučajih soba rezervira (pridrži), ker splošno se to ne sme, ampak le za gotove slučaje. Razgrajajača naj dotičnik, ki je za to postavljen, da skrbi za mir in red, na primeren način postavi pred vrata. Če se mu (razgrajaju) kaj pripeti — ne namenoma — se kazni ni bati.

Orožnik tu vmes poseči ne more. Par krepkih ljudi naj spravi razgrajaje vun; ne sme se jih sramotiti ali jim delati sicer telesne sile. Tu izvršuje gospodar svojo hišno pravico.

Četrto v p r a š a n j e: Kaj storiti, če se kdo županovi aretaciji s silo upira?

O d g o v o r: Potem se ga naznani pač sodišču (državnemu pravdnistvu).

Za tem preide voditelj shoda dr. Pegan na nov predmet: O p o s r e d o v a l n i h u r a d i h.

Deželni komisar dr. Rutar poda v splošnih potezah načrt zakona in pojasni poljudno njegov pomen, postopanje posredovalnih uradov in zaupnikov, predmete obravnav itd. O njegovih izvajanjih ne bomo obširneje pisali, ker smo že v »Občinski Upravi« letos priobčili dvoje člankov iz peresa ravno tega gospoda, ki vsebujeta v bistvu to, kar se je obravnavalo na županskem shodu.

Po končanem predavanju se je stavilo k predmetu več vprašanj, na katera je odgovarjal dr. Rutar, deloma voditelj tečaja dr. Pegan.

Prvo v p r a š a n j e: Če noben občan ne sprejme izvolitve kot zaupni mož, kaj storiti? Ali se da koga k temu prisiliti?

O d g o v o r:

Če nobeden volitve ne sprejme v dotični občini, potem seveda posredovalnega urada ni mogoče ustanoviti. Prisiliti se k temu, da bi moral sprejeti čast zaupnika, ne more nikogar; saj je ravno namen zakona, omogočati in pospeševati poravnave mirnim potom. Kdor hoče sprejme, kdor noče — pa ne. Občani morajo imeti pač dobro voljo; če pa so pravdarji, jim ni pomagati.

Drugo v p r a š a n j e: Kaj se zgodi, če kaka občina noče sama ustanoviti posredovalnega urada?

O d g o v o r: V tem slučaju je mogoče, da se ena občina priklopi drugi. V tem oziru si je pridržal deželni odbor kompetenco.

(Dr. Pegan pripomni, da je to jako pametno vprašanje glede priklopljenja.)

Tretje v p r a š a n j e: Če se ena občina lahko priklopi drugi, kako naj pa se potem tolmači § 1. zakona: ali se m o r a ustanoviti posredovalni urad?

Odgovor: Ta š pravi, da se ustanovi, torej se mora ustanoviti. Če se bo kakšna občina upirala, bo že deželni odbor poskrbel, da se to zgodi.

Četrto vprašanje: Kaj se zgodi, če kdo odloži mesto zaupnika?

Odgovor: V tem slučaju ni več član; zato pa je vselej izbran tudi namestnik. Sicer se pa lahko izvoli več zaupnikov, ker zakon določa le najnižje število, ko pravi, da morajo biti najmanj trije.

Peto vprašanje se je tikalo časa; kdaj naj se vrše poravnave?

Odgovor: O tem bodo odločali posredovalni uradi sami. Najboljše je določiti čas in sicer tako, da ne bodo stranke in zaupni možje zamudili preveč časa.

* * *

Dr. Rutar nadaljuje potem razpravo in sicer se peča s predmeti, s katerimi bodo imela opraviti ta — takozvana »mirovna sodišča«, kdaj bo mogoče iti še pred sodnijo in kdaj bo to izključeno. (Tudi to se je že obravnavalo v dotičnih dveh člankih v »Občinski Upravi«). — Preidemo k vprašanju, ki so se stavila k temu poglavju.

Prvo vprašanje: Kaj se zgodi, če se po že sklenjeni poravnavi prepir ali dejanje nadaljuje, in pride do sodišča?

Odgovor: V takem slučaju poravnava posredovalnega urada drži in če pride zadeva do sodišča, izgubi pravdo, kdor prelomi sklenjeni dogovor.

Drugo vprašanje: Ali more stranka tudi pri posredovalnem uradu imeti svojega zastopnika?

Odgovor: Pri kazenskih poravnava (žalovah na časti) ni dopusten zagovornik, pač pa lahko pri zasebno-pravnih stvareh zastopa stranke.

Tretje vprašanje: Kako se izterjajo strankam naložene globe, če ne pridejo na poziv k obravnavi?

Odgovor: Take globe se dado izterjati potem okrajnega glavarstva.

Četrto vprašanje: Glede kakšnih zneskov je veljavna poravnava?

Odgovor: Popolnoma veljavna je poravnava glede vsakega zasebno-pravnega spora tudi do najvišjega zneska.

Peto vprašanje: Ali zgubi vsled glob kdo kake pravice?

Odgovor: Vsled glob na podlagi zakona o posredovalnih uradih ne zgubi nikdo svojih državljanskih pravic.

Šesto vprašanje: Ali se dado sploh v si spori brez izjeme poravnati pri posredovalnem uradu?

Odgovor: Spori, pri katerih je treba notarskega pisma, se ne dado poravnati pri teh uradih.

V obče veljaj načelo, da se poravnava pri posredovalnih uradih one sporne zadeve, ki spadajo po svoji vsebini pred okrajno sodišče, n. pr. radi meja itd, da se prihranijo troški. Kajti namen zakona je ravno prihranitev troškov.

Sedmo vprašanje: Kdo bo sprejemal naznanila, če ne bo načelnika?

Odgovor: Naznanila se bodo morala pač sprejemati v občinskem uradu.

Osmo vprašanje: Ali se bo mogoče posluževati prič?

Odgovor: Tudi prič se bo mogoče posluževati. Ampak pripeljati bi jih moral vsak s seboj, ker jih posredovalni urad ne sme vabiti.

Deveto vprašanje: Kdo naj bo zapisnikar pri posredovalnih uradih?

Odgovor: To bo lahko kdorkoli, obč. tajnik ali pa kdo drugi.

Ko je končal komisar dr. Rutar še nektera važnejša izvajanja k predmetu o posredovalnih uradih, je pripomnil voditelj tečaja dr. Pegan, da namerava izdati deželni odbor posebno knjigo o posredovalnih uradih s podrobnim poukom.

Nadaljni predmet predavanja je bil o stavbenih stvareh.

Besedo povzame referent dež. odb. dr. Pegan in izvaja:

Potrebno je razgovoriti se o stavbnih zadevah, ker so županstva v tem precej nepoučena.

Večkrat se zgodi, da kdo misli: če sosed molči, bom pa kar sezidal. A zloben sosed lahko povzroči, da se mora stavba podreti. Če županstvo ni pazilo na pravilnost postopanja, je lahko odgovorno za škodo. Govornik pojasni, kaj vse spada v stavbni red, in da je prva oblast pri tem — župan. V prvi instanci je torej stavbno oblastvo župan, in v drugi občinski odbor, potem pride še-le deželni odbor.

Pri tej priliki priporoča, naj se kupijo in berejo postave, zlasti stavbni red.

Pri stavbnih privolitvah je treba uvaževati javno-pravne in zasebno-pravne pomisleke. — Če hoče n. pr. kdo hišo povišati, a sosed ugovarja radi razgleda, se župan za to nima brigati, razven da poskuša, če le mogoče, sosedu zblizati (doseči sporazum). — Sicer pa mora župan napotiti onega, ki ugovarja, na civilno-pravno pot. — Javno-pravni oziri so n. pr., če hoče kdo postaviti svinjak pred šolo itd. V tem slučaju je župan vezan se ozirati na javno-pravni položaj, v prvem pa ne.

V nadaljni razpravi pojasni dr. Pegan stavbne komisije. Paziti se mora, da so h komisiji vab-

ljeni vsi oni, ki jih navaja stavbni red, pred vsem mejaši in zastopniki oblastev pri stavbah ob javnih cestah. — Pri občinskih cestah je kompetenten župan sam; pri okrajnih — načelnik okr. cestnega odbora; pri državnih se mora povabiti okrajno glavarstvo, pri deželnih — zastopnika dežele (deželni odbor). — Vabiti se morajo vsi, kakor zahteva zakon, če ne, potem je stavbno dovoljenje neveljavno. Če se ne udeleže, je to seveda njihova stvar.

Ugovori — če tudi neopravičeni — se morajo sprejeti na zapisnik. — Pri ugovoru pa mora biti naveden vzrok, sicer se ni treba ozirati nanj.

Stavbno dovoljenje mora biti pisмено, ker se sicer položaj ne da dognati v slučaju pritožb. Če so bili podani ugovori, se mora v rešitvi to navesti. Ako so ugovori iz zasebno-pravnih razlogov, župan vseeno lahko da stavbno dovoljenje, ampak dotičnega, ki ugovarja, nakaže obenem na sodišče.

Predavatelj pojasni, kako je postopati glede zasebno-pravnih ugovorov, ako ugovarjalec noče takoj tožiti.

Najbolje je, da oni, ki hoče zidati, vzame pričo in gre k dotičnemu, ki je ugovarjal. Ako ta izjavi, da ne bode tožil, sme prvi zidati; če pa pravi, da bo tožil, a tožbe vendar ne vloži, potem naj pa stranka, ki hoče zidati, gre sama k sodišču, da ugotovi, če obstoji pravica pritožnika, ali ne. Za vse to se pa županu ni treba nič brigati, ampak le napoti naj stranko na civilno-pravno pot.

V nadaljnem pojasni dr. Pegan pritožbeno pot, ki mora biti itak znana vsakomur.

Županstvo pa se mora tudi prepričati, če se pravilno gradi, kakor predpisuje stavbni red. Dalje je njegova dolžnost izdajati uporabno (stanovanjsko) dovoljenje.

Paziti je dalje na pravilno oddaljenost pri stavbah ob cestah: po § 67 stavbnega reda najmanj 2 metra od zunanjega cestnega robu pri nerarskih, pri državnih pa 4 metre. Važno je tudi paziti na okolnost, če živina uhaja ali ljudje pohodijo zemljišča ob stavbah. Zato naj se vsa ta zemljišča ograde.

V stavbnih zadevah so se stavila sledeča vprašanja.

Prvo vprašanje: V koliko se sme prenarajati hiša, če je preblizu ceste.

Odgovor: Že obstoječo stavbo, če je preblizu ceste, sme posestnik edino-le pobeliti, ne sme je pa ne popravljati, še manj pa prezidati, ako tako hoče župan. Če hoče župan to dovoli ali pa ne. Prizivna pot ostane seveda prosta.

Drugo vprašanje: Če obstoji stara hiša preblizu ceste, pa se zida nova stavba, ki se umakne nazaj, ali sme lastnik svet ob cesti zagraditi?

Odgovor: V tem slučaju je svet sicer njegov, a ga ne sme ne zazidati ne zagraditi?

Tretje vprašanje: Ali se sme zasaditi drevje pred hišo ob cesti?

Odgovor: Tudi drevje se ne sme zasaditi, ker določa cestno-polijski red, da ne smejo biti niti seči (plotovi) visoke nad 1 m 50 cm.

Četrto vprašanje: Kako je, če je cesta mejaš? In kako daleč od ceste naj se dovoli graditi?

Odgovor: Ako je cesta mejaš, se mora seveda vabiti postavni zastopnik.

Kar pa se tiče oddaljenosti, ne kaže graditi na pr. 10 m od ceste. V takih slučajih mora župan tudi varovati ličnost kraja.

Peto vprašanje: Kdaj naj se poroča na okrajna glavarstva o stavbah?

Pojasni se, da v zadevi stavb, v kolikor se tičejo stavbnega dovoljenja, sploh ni treba okr. glavarstvu ničesar poročati. — Kar pa gre za poročila o novih stavbah zaradi odmere davka, naj se poroča pač takrat, ko je stavba gotova.

K točki: izgon iz občine pripomni dr. Pegan pred vsem, da se nikdo ne more izgnati, ki je v občino pristojen.

Na vprašanje (vmes): kaj se zgodi, če je kdo posestnik, ki naj se izžene, in ima v občini družino, meni dr. Pegan, da naj pač izroči posestvo drugim.

Izgon iz občine pa spada v prenešeni delokrog. To je eden izmed redkih predmetov, o katerih sklepa občinski odbor in je podrejen okr. glavarstvu.

Vzroki za izgon so: omadeževanost, pregrešek ali zločin iz dobičkarije (tatvina, rop). Za malenkosti seveda se izgon ne da vporabljeti. Ampak če se omadeževano življenje ponavlja; pri pobojih, če je kdo znan pretepač, se ga lahko izžene, pa naj je bil zaradi tega obsojen ali pa ne. Seveda se zgodi, da okrajna glavarstva dostikrat nasprotno odločujejo.

Zlasti se čestokrat čudno tolmači pojem »javno pohujšanje«, kajti izdale so se razsodbe, da takozvani »koruzni zakon« še ni javno pohujšanje. Lahko se poskusi z izgonom pri konkubinat.

Izgnati se smejo vsi tuji berači. Izgon pa je mogoč le, če kdo v občini biva, ne pa, če tja zahaja. Vprašanje nastane, če sme občina z izgonom zakon ločiti. — Da: če daje le ena polovica pohujšanje, se ta lahko izžene, druga pa pusti.

Razvije se nato debata z ozirom na domovinstvo in stavi se v tem oziru

1. vprašanje: Kako je v slučaju, ako je mož 10 let v občini; ali ohrani žena moževo domovinsko pravico?

O d g o v o r: Če ima mož ondi domovinsko pravico, jo ohrani ondi žena, ker sledi zakonska žena v domovinstvu možu.

2. V p r a š a n j e: Nekteri namenoma čakajo 10 let v občini, da dobe domovinstvo. Ali se morejo ti odpraviti iz občine?

O d g o v o r: Ne, to ne gre, dokler dotični pošteno žive.

3. V p r a š a n j e: Če bivata mož in žena vsak v drugi občini: kdo pridobi domovinstvo?

O d g o v o r: V tem slučaju je merodajno le bivanje m o ž e v o, ker on si pridobi domovinsko pravico, dočim sledi žena možu. Pri tem odločuje namen bivanja; kjer namerava kdo ostati, ondi se smatra njegovo stalno bivališče.

4. V p r a š a n j e: Kako je v slučaju, da biva kdo cele mesece zunaj občine po opravkih? Najeto stanovanje pa ima v občini.

O d g o v o r: Odloči se takrat od slučaja do slučaja. Ministerstvo je nekoč odločilo, da je smatrati kot pretrganje bivanja le d a l j š o odsotnost. Kdaj počiva bivanje, itak določa zakon.

5. V p r a š e n j e: Kaj je znak javne milodarnosti? N. pr. če hodi kdo od hiše do hiše?

O d g o v o r: Če ni to sklep občinskega odbora, ampak prosi kdo po hišah hrane, se to še ne more smatrati kot j a v n o, tako n. pr. če kapucini ali nune dajejo komu hrano.

* * *

V p r a š a n j e (samostojno): Ali sme župan prepovedati postavljanje »štantov«? Ali se sme to zgoditi ob nedeljah popoldne?

O d g o v o r: Na j a v n i h prostorih ima župan vsekakor pravico, prepovedati postavljanje. Na z a s e b n e m prostoru pa tega župan ne more preprečiti, ako dovoli posestnik. Vendar naj se vpraša župana za dovoljenje.

Kar se tiče prodaje po »štantih« ob nedeljah popoldne, bo težko kaj doseči, ker so prodajalci takozvani fieranti, ki potujejo iz kraja v kraj, a imajo za te vrste prodajo oblastveno dovoljenje.

* * *

S tem je bil dopoldanski dnevni red končan in se je nadaljeval popoldne.

Kot prva točka pri popoldanskem nadaljevanju so bili o b č i n s k i r a č u n i — z ozirom na okrožnico deželnega odbora z dne 20. dec. 1909 št. 17.513, in sestava ter važnost i n v e n t a r j a.

Predava dr. P e g a n.

Povdarja, kako važna je ločitev občinskega denarja od županovega, in da ta zahteva deželnega odbora ni kaka sekatura. Če se naznani državnemu pravdnistvu, da ima in rabi župan občinski denar, je to hudodelstvo poneverbe in zlorabe uradne oblasti. Zato imejte povsod občinske blagajne in v blagajnah shranjene tudi blagajniške knjige in pobotnice.

Vsak župan naj si želi kontrole! Sam sebi ne sme zaupati. Zato naj pregledovalci računov izvršujejo svojo dolžnost. Govornik omenja slučaj, da sta bila v neki občini dva pregledovalca računov, ki ne znata ne brati ne pisati.

Pregledovanje računov naj se izvrši v pričo župana. Po končanih županskih shodih bo deželni odbor izvrševal revizije z vso strogostjo, ne glede na desno in levo.

Povdarja, kako potreben je inventar in omenja za zgled občino Železnike, ki bi bila za nekaj stotisoč kron na boljšem, če bi bili inventar pravilno vodili.

(Ker ni bilo inventarja, se je pozabilo na velik gozd, ki so si ga uživalci prilastili. Op. por.)

Glede nalaganja denarjev je treba opomniti, naj se nalaga glavinsko premoženje pri pupilarno varnih zavodih, sedaj tudi lahko pri deželni banki.

Priporoča, naj se preberejo pri prihodnjih sejah vse okrožnice deželnega odbora. Prebrati se mora v vsakem slučaju revizijski zapisnik (rešitev deželnega odbora po izvršeni reviziji.) Če bi to komu ne bilo ljubo, se lahko vrši tudi tajna seja.

K temu predmetu se stavijo sledeča vprašanja.

1. V p r a š a n j e: Za katero leto naj se vpišujejo dohodki, n. pr. doklade?

O d g o v o r: Za tisto leto, ko jih prejmete, jih tudi vpišite. (N. pr. v januarju za december prejšnjega leta prejete doklade v januarju).

2. V p r a š a n j e: Ali je treba tudi potrdil za ubožne podpore?

O d g o v o r: Tudi za te je treba potrdil. (Zadostuje vsak listič; v zalogi tiskarne Drag. Hribarja se dobe za to posebne knjižice o izplačevanju miloščine.)

Pri tej priliki pojasni dr. Pegan pravico finančnih oblastev glede kolkovnih revizij in omejitev te pravice pri občinskih računih, katerih ti revizorji ne smejo pregledovati.

3. V p r a š a n j e: Kje je mogoče dobiti podatke o izplačilu doklad?

O d g o v o r: Obrnete se lahko na deželni odbor, ki bo dal ali pa preskrbel podatke.

Na to preide govornik na nov predmet: o o b č i n s k i h t a k s a h. Omenja sklep deželnega zbora o novih taksah, na to pa pojasnuje njih pobiranje in zaračunjevanje. Občine naj se poslužujejo najvišjih taks, seveda le po določeni tarifi, čez tarifo se ne smejo skleniti. Opiše, kako postopati pri uvedanju novih taks: sklep občinskega odbora, razglasitev, potrjenje (določitev) deželnega odbora. Preskrbe se tudi lahko prepisi veljavnih (odobrenih) taksnih tarif pri deželnem odboru.

Ponekod hočejo uvesti pokopališke takse: določitev teh spada v področje deželnega zbora in za nje je treba Najvišje sankcije. Mrliško-ogledne takse spadajo pod določbe zdravstvenega zakona. Takse naj se vpisujejo v poseben taksni dnevnik in iz tega izvrši prenos dohodkov v blagajniški dnevnik.

Govori nadalje o l i c e n c a h.

Kdor se hoče zabavati, naj plača! Glede plesov pojasni, da je kompetenten v prvi vrsti le župan, ki sme v vsakem slučaju brez nadaljne utemeljitve ples odreči. Pritožba proti njegovi odločbi gre na občinski odnosno potem na deželni odbor. Povdarja, da izhaja 50% vseh pobojev iz razburjenja pri pijači in plesu. Če pa že dovolite ples, — obdavčite ga, kolikor ga morete! Po novem v zadnjem zasedanju deželnega zbora sprejetem taksnem zakonu bo to mogoče s takso do 40 K. (Dobro-klici.) Če se bo vršil nedovoljen ples, bo za to po novem zakonu mogoča dvojna kazen.

Sledi razgovor k temu predmetu.

1. Vprašanje: Kako je s plesom na ženitninah? Se sme li prepovedati?

Odgovor: Ne, ker ni javen, se ne more prepovedati.

2. Vprašanje: Ali se more pobirati taksa tudi od potovalnih godcev?

Odgovor: Tudi od teh godcev ima občina pravico pobirati takso, če nastopajo v javnih lokalih.

3. Vprašanje: Kako postopati, če se vrši ženitnina v gostilni?

Odgovor: V tem slučaju je občina upravičena pobirati takso, ker je tak ples že javen.

4. Vprašanje: Če se vrši ženitovanjski ples v privatni hiši, pa je vsakomur prost pristop, kako postopati v tem slučaju?

Odgovor: Tak ples se mora že smatrati kot javen, torej pravica utemeljena, da se pobere taksa. Le če so samo povabljeni gosti (svatje), ni treba plačati licence.

5. Vprašanje: Če županu ni mogoče, da bi sam nadzoroval celo občino, kaj naj stori?

Odgovor: Za nadzorstvo v posameznih krajih občine si lahko po § 52 obč. reda določi namestnika, ki mora izvrševati županove odredbe.

Govornik preide na to na drug predmet: obveznosti občin.

Občine rabijo denar in mnogokrat je treba posojil. Pri tem so se mnogokrat delale napake. Najelo se je posojilo na prekratek čas in doklade so vsled tega silno poskočile. Pri najemanju posojil se je treba vedno vprašati: na koliko časa? Naj se najame potrebno večje posojilo za en rod, ki bo tudi užival ono, za kar se najame posojilo; naj torej tudi plačuje. Priporoča se zato najemati

posojila le na daljšo dobo. Kako postopati? Pri cerkvenih zgradbah in drugih cerkvenih potrebščinah naj se izvrši vedno konkurenčna obravnava. — Priporoča se, naj se najemajo sedaj posojila pri deželni banki. Ta je namenjena za občinska (komunalna) posojila. Bo tudi, — kakor hitro bodo ugodnejše razmere na denarnem trgu, — znižala obrestno mero. Najemanje posojil pri dež. banki se seveda le svetuje. Zatekati se za posojila k rajfajzovkam deželni odbor ne more dopustiti, ker občina ne more pristopiti kot članica z drugimi. Ni treba misliti, da deželni odbor ne zaupa tem zavodom, ampak dopustno to ni. Če pa se že najame posojilo pri teh zavodih, naj vzame posojilo kak odbornik, a občina le jamči (prevzame poroštvo). — Vsaka pristopnica, ki ni odobrena od deželnega odbora, je neveljavna.

Stavi se še dvoje vprašanj:

1. Ali je mogoča oprostitev pristojbine pri kupni pogodbi?

2. Ali je mogoče prenesti dolgove (jih konvertirati.)

Odgovor:

1. Pri kupnih pogodbah ni mogoča oprostitev pristojbin.

2. Konverzije obstoječih dolgov bo prevzela tudi dež. banka.

(Dalje sledi.)

Izgonska pravica občin s posebnim ozirom na domovinsko novelo z 1. 1896. drž. zak. št. 222

Spisal dr. Rudolf plem. Andrejka z Livnograda, c. kr. okrajni komisar.

I. Glavne zakonite določbe.

Ena temeljnih državljskih pravic, ki jo zagotavlja državno osnovno zakonodajstvo, je pravica nemotenega bivanja v kakem kraju, ki jo ima vsak državljan, ako izpolni gotove, ne posebno težke pogoje. Za tako važno se je smatralo to pravico, da je v dveh državnih osnovnih zakonih zasidrana, in sicer v zakonu z dne 27. okt. 1862 št. 87. drž. zak. (§ 5, odst. 2) o varstvu osebnosti in v členu VI. državnega osnovnega zakona o splošnih pravicah državljanov z dne 21. dec. 1867, drž. zak. št. 142.

Prva zakonita določba se glasi: »Nikogar se ne sme razen v slučajih, ki jih zakon določa, izgnati iz kakega kraja ali okoliša.«

Druga, (zgorej omenjeni člen VI.) pa določa: »Vsak državljan sme na kateremkoli kraju državnega ozemlja bivati in stanovati, posestva kate-rekoli vrste pridobivati in ž njimi

prosto razpolagati kakor tudi pod zakonitimi pogoji poskrbeti si kateribodi zaslužek.«

Pravico do bivanja v gotovem kraju se sme torej omejiti samo v slučajih, ki so v zakonih izrecno omenjeni.

Ti zakoni so:

1.) Zakon z dne 27. julija 1871, drž. zak. št. 88. o ureditvi policijske odprave in odgonstva.

2.) § 10. občinskih redov (n. pr. občinskega reda za Kranjsko z l. 1866) o izgoni pravici občine.

Prvi zakon govori o odgonu (§ 1) in o odpravi, ki ju izvršujejo državne oblasti (§ 2); izgonna pravica občin pa v drugem zakonu ni izrecno s to označbo navedena, pač pa v ravnokar navedenem § 2. odgonskega zakona z l. 1871, katerega zadnji odstavek se glasi:

»Izgonna pravica, ki jo imajo občine po občinskih zakonih, se s tem zakonom ne spremeni.«

S to občinam pristoječo izgonno pravico se hočem v naslednjih vrstah natančneje pečati. Za podlago mi bo služil občinski red za Kranjsko, ki se, kolikor meni znano, v tu merodajnih določbah ne razlikuje bistveno od občinskih redov večine drugih sosednih dežel.

§ 10 kranjskega občinskega reda, ki je ostal pri noveliranju občinskega reda (17. oktobra 1910) neizpremenjen, se glasi:

»Vnanjim, kateri svoje domovinstvo dokažejo ali vsaj izpričajo, da so storili vse, česar je treba, da se dobi tak dokaz, ne sme občina kratiti prebivanja v sebi (sic!) dokler oni in njih družine žive brez madeža in dokler občinski milodarnosti niso nadležni.

Če vnanji meni da mu občina v tej reči dela kako krivico, lahko pomoči poišče pri politični okrajni (kotarski) gosposki.«

Ta določila bi se, upoštevaje nemško besedilo, ki je še vedno avtentično¹⁾, dočim velja slovensko le kot prestava, v sedanji slovenščini glasila takole:

»Vnanjim, ki svojo domovinsko pravico izkažejo ali vsaj izpričajo, da so storili vse, kar je bilo potrebno, da si pridobe tako dokazilo, ne sme občina braniti, da bivajo na njenem ozemlju, dokler žive s svojci neomadeževano življenje in dokler ne težavijo javne milodarnosti.

Vnanjemu lahko občina določi primeren rok, do katerega naj doprinese tak dokaz²⁾, kadar

pa vnanji meni, da mu občina s kakim ukazom v tej zadevi dela krivico, si lahko zoper to poišče odpomoči pri okrajnem političnem oblastvu.«

Kakor razvidno, se razlikuje ta doslovni in smisleni prevod merodajnega nemškega besedila dokaj od oficijalnega slovenskega besedila, ki je natisnjen v deželnem zakoniku z l. 1866 št. 2 in po njem prešel v običajne izdaje občinskega reda. Predvsem je opomniti, da manjka v oficijalnem slovenskem besedilu v drugem odstavku cel stavek, »welchem zur Beibringung eines solchen Nachweises ein angemessener Termin gestellt werden kann,« ki ga ima nemško besedilo, potem so tudi besede javna milodarnost (»öffentliche Mildtätigkeit«) napačno prevedene v »občinsko« milodarnost³⁾; tudi beseda »Angehörige« je slabo prevedena v »njih družine« (naj bi že stalo: njih družina); slednjič je tudi prevod mesta: »durch eine Verfügung derselben gedrückt« »dela v tej reči kako krivico« juristično zelo netočen.

Ker pa ima izgonna pravica občine tudi v naših časih posebno izza domovinske novele z l. 1896 velik socialen in gospodarski pomen, bi bilo potrebno, da se te določbe čimpreje novelirajo, že zavoljo neenakosti slovenskega in nemškega besedila, in ker jih je treba vsekakor prilagoditi pravnemu naziranju modernih zakonov ter judikaturi upravnega sodišča, ki jo hočemo v sledečih izvajanjih sestavno predelano podati.

II. Podstave za izgon.

Kranjski občinski red določa izrecno, da sme občina izgnati le vnanje³⁾ ne pa tudi občincev, čeprav bi bila dana pri njih podstava za izgon.

Kranjski občinski red soglašja tu s skoraj vsemi občinskimi redi avstrijskih dežel, le oni Češke, Moravske in Gornje Avstrijske določajo, da sme občina izgnati ne le vnanje, ampak tudi takozvane občinske deležnike, to je one, ki sicer niso pristojni v občino, a imajo ondi kako hišo, posestvo, obrt ali pridobitek, od kojih plačajo davke (§ 6. obč. reda za Kranjsko).

Po kranjskem občinskem redu se vnanji lahko izženejo, da je le ena izmed onih okolištin dana, ki jih navaja § 10, torej da je 1. ali življenje omadeževano ali da 2. vnanji težavijo javno milodarnost; da ste obe okoliščini združene, ni zahtevano.³⁾

¹⁾ Kar je popolnoma zgrešeno tudi v legislativnem oziru, kakor bomo pozneje videli.

²⁾ Upr. sod. 22./6. 1901, št. 5010, B 421 A.
23./3. 1904, št. 3016, B 2488 A.
3./5. 1905, št. 4958, B 3515 A.
27./6. 1905, št. 7241, B 3674 A.

³⁾ Upr. sod. 3./2. 1900 št. 819 B 13719.
14./6. 1902, št. 5307, B 1135 A.
28./3. 1903, št. 3819, B 1660 A.
22./2. 1905, št. 1938, B 3329 A.

¹⁾ Glej kranjski deželni zakon z dne 20./12. 1869 dež. zak. št. 3 ex 1870 § 2.

²⁾ Ta cel odstavek je v veljavnem slovenskem besedilu popolnoma izpuščen.

Oglejmo si najprvo prvi pogoj za izgon:

1. Omadeževanost.

Za ta pojem ni v zakonu nobene definicije, pač pa se dajo meje tega pojma določiti iz pravorekov upravnega sodišča.

Po teh je omadeževan oni, čegar delovanje in nehanje daje povod javni nečastni graji.¹⁾ Delovanje in nehanje osebe je glavno, ne morda kazni, ki je posledica tega delovanja. Omadeževanost je torej faktično stanje, ki je dano s tem, da se dotičnik v npravnem oziru ne vede tako, kakor je to po mnenju someščanov za nezmanjšano poštenje potrebno; pri vprašanju glede omadeževanosti ni torej toliko gledati na kazni, ampak na dejanje, ki je dalo povod tej kazni.²⁾

A. Pogoj omadeževanosti.

Ker se občine zoper neljube jim vnanje le prerade poslužujejo izgonske pravice, in ker je njih praksa v tem pogledu zelo različna, hočem na nekaterih glavnih in češče se ponavljajočih slučajih pokazati, kako je tolmačiti pojem omadeževanosti.

Predvsem treba poudarjati, da mora biti življenje izgnanca tako, da daja povod javni nečastni graji.

1. Ne vsaka graja, ampak javna graja, ki dolži dotičnika nečastnih dejanj ali naziranj, povzroča omadeževanost. Taka graja mora biti javna in splošna, ima sicer tudi lahko avtoritativni značaj, kakor n. pr. sodna kazni, a potrebno to ni; »javno mnenje« se lahko kaže v drugih pojavih, n. pr. socialnem bojkotu itd. Seveda mora biti dejanje in življenje dotičnika objektivno nečastno; ako je sovražen in osamljen le kot nasprotnik v političnem, verskem ali nacionalnem delovanju in mišljenju, to ne zadostuje; tudi obrekovanje in napadi po časopisih od strani nasprotnikov ne zadostujejo — graja mora biti obča in objektivna. Seveda je to vedno v posameznem slučaju drugače in je vsled tega treba vse razmere skrbno preudariti. Postavim, da kdo v nacionalno, versko ali politično enotnih krajih prične s propagando za nasprotno strujo, — kaj je bolj naravno, da si ga želi občina in njen odbor kot nekakega »nadležnega tujca« odkrižati; ali vzemimo človeka, ki ga ljudstvo kot oderuha, ali hudobneža ali nespravljivega pravdarja sovraži: — ako ni drugih momentov zoper njega, ti momenti ne zadostujejo za izgon.³⁾

Moment javne nečastne graje se da opredeliti tudi tako, da je dotična oseba zakrivila dejanje ali da živi v stanju, ki žali socialni čut njegovih someščanov ali so-

vaščanov; to se praktično kaže v tem, da se ljudje dotičnika ogibljejo. To pa je le znak, le pripomoček v spornih in dvomljivih slučajih, nikakor pa ne absolutno veljavna postava za pojem omadeževanosti. So dejanja, ki se ne kaznujejo po drž. kazenskem pravu, a so vzlic temu tudi pregreški zoper socialni čut someščanov.

a) Tu sem spada takozvani konkubinat ali priležništvo, ono stanje, ko živi ta moški in ženska skupno življenje po načinu zakonskih, ne da bi to življenje slonelo na cerkveni in državno priznani ženitvi. Tako življenje žali navadno npravn in socialni čut someščanov; zato pa imajo politična okrajna oblastva tudi nalog, da razdružijo obstoječe konkubinate. V konkubinatu živeče ljudi je torej smatrati za omadeževane tedaj, kadar dajo po načinu življenja in javnemu nastopanju povod javnemu pohujšanju in javni graji.⁴⁾ Tako je n. pr., kadar se ženski dokaže konkubinat z oženjenim moškim, iz katerega razmerja so se rodili otroci. Gotovo upravičen razlog, da jo smatrajo someščani za iz npravnega stališča manjvredno in torej omadeževano.⁵⁾ Konkubinat, ki pa vsled posebnih razmer ne daje povod javnemu pohujšanju (starost, mirno, zasebno življenje, redna vzgoja otrok) ne povzroča omadeževanosti in toraj ni vzrok za izgon.⁶⁾

b) Nasprotno pa tudi kazni, ki jih pretrpi kdo po državnih kazenskih ali političnih zakonih, ne povzročajo vedno omadeževanosti;⁷⁾ vzemimo politične kazni zaradi obrtnih prestopkov, kaljenja nočnega miru, zakonnega pisarstva.⁸⁾ itd.

Pa tudi kazni, ki jih izreče kazensko sodišče, same na sebi, ne povzročajo omadeževanosti, (n. pr. zaradi težke telesne poškodbe, pretepa, premajhne pazljivosti po §§ 335 in 461 k. z.) marveč mora še le način kazenskega dejanja in okolnosti, pod katerimi se je izvršilo, dati povod javni nečastni graji. Ta pogoj je dan n. pr. če je bilo kaznovanje izvršeno iz dobičkaželjnosti.⁹⁾ Tu sem spadajo hudodelstva umora, rop, tatvine, goljufije, krive prisege, poneverjenja, a tudi vsi pregreški in prestopki teh kaznivih dejanj.¹⁰⁾

1) Drž. sod. 20./4. 1903, št. 143 in 144.

Upr. sod. 6./3. 1889, št. 891 in 4552.

2) Upr. sod. 18./4. 1906, št. 4599, 4342 A.

29./5. 1906, št. 6275, 4467 A.

3) Upr. sod. 27./9. 1906, št. 10149, 4636 A.

4) Upr. sod. 8./5. 1906, št. 5384, 4403 A.

15./1. 1907, št. 408, 4923 A.

28./9. 1909, št. 8545, 6899 A.

5) Upr. sod. 23./2. 1906, št. 2173, 4204 A.

6) Upr. sod. 25./6. 1898, št. 3450, B 11868.

7) Drž. sod. 21./10. 1895, št. 269, drž. sod. 19./1. 1900, št. 432.

Upr. sod. 23./1. 1906, št. 1271 B 4208 A.

8./1. 1908, št. 232, 5637 A.

11./4. 1904, št. 11837, 3051 A.

1) Uprav. sod. 9./11. 1903, št. 11929, B 2141 A.

4) Upr. sod. 19./6. 1906, št. 5874, B 5269 A.

3) Upr. sod. 27./6. 1905, št. 7241, B 3674.

Kakor znano imajo sodnijske kazni zaradi takih kaznivih dejanj tudi gotove socialne posledice n. pr. izgubo občinske volilne pravice, doktorata, plemstva itd. (zakon z dne 15. novembra 1867, drž. z. št. 131). Te posledice jenjajo po istem zakonu v gotovi dobi po prestani kazni (3—10 let). Pri upoštevanju omadeževanosti po § 10. obč. reda pa ni gledati na to, so-li te škodljive posledice kazni v smislu novele h kazenskemu zakonu že ugasle, ampak na zunanje okolnosti, predvsem na javno mnenje¹⁾. Lahko se torej zgodi, da so škodljive posledice kazni že ugasle čez 3 leta (n. pr. pri prestopku zaradi tatvine, poverjenja itd.), a da se javno mnenje še vedno zgraža nad dotičnikom in da se ga ljudje ogibajo. V tem slučaju bi omadeževanost trajala naprej, akoprav bi bile kazenske posledice že ugasle.

V občeh se lahko reče, da kazensko prepovedana dejanja, kojih kaznovanje nima po kazenskemu zakonu za posledico zmanjšanje na časti ter tudi ne izgubo občinske volilne pravice, ne povzročajo brez pogojno sama na sebi omadeževanosti.²⁾ V smislu § 6, odst. z zgoraj navedene novele z l. 1867 h kazenskemu zakonu jenja torej omadeževanost s prestano kaznijo pri sledečih hudodelstvih: hudodelstvo veleizdaje po § 58, črka b in c in pri sokrivdi teh hudodelstev (§ 60 in 61), hudodelstvo motenja javnega miru po §§ 65 in 66, ako se ne nanaša na osebo cesarjevo, hudodelstvo vstaje po §§ 68, 69, punta po § 73, javnega nasilja §§ 76, 77, 78, 80 in 81; uboja ali težke telesne poškodbe pri tepežu po §§ 143 in 157;³⁾ dvoboja po §§ 158, 163 in 164, potuhi kakemu hudodelstvu po §§ 212, 214, 217 in 220 kaz. zakona.

Krida, ki jo je kdo zakrivil, še ne povzroči sama na sebi omadeževanosti, marveč je to presojati po posebnostih vsakega slučaja.⁴⁾

Tudi obsodba zaradi spolnega ekscesa, izvršenega v pijanosti, še ne povzroči omadeževanosti,⁵⁾ ravno tako ne obsodba zaradi prepovedane igre, kadar ni drugih obtežujočih okolnosti.⁶⁾ Tudi kazen zaradi razžaljenja časti nima te moči, da bi sama po sebi povzročila omadeževanosti.⁷⁾

Nasprotno pa utegne večkratno (n. pr. 10kratno) kaznovanje zaradi prestopkov, ki ne spadajo pod one iz dobičkaželjnosti spočete, (razžaljenje časti, preišljene telesne poškodbe), povzročiti javno nečastno sodbo in s tem omadeževanost.¹⁾

B. Čas in obseg omadeževanosti.

Omadeževanost se mora javiti, oziroma še trajati v oni občini, ki izreče izgon vnanjega; ne gre izganjati vnanjega, če je bil v drugi občini omadeževan, v sedanji pa ni več.²⁾ Tudi kadar je bil vnanji sprva omadeževan v isti občini, ni da bi moral to vedno trajati, ker je omadeževanost čisto dejanska stanje, ki lahko preneha, kadar si je dotična oseba z daljšim, neočitanim življenjem pridobila zopet spošno spoštovanje someščanov.³⁾

Zaradi omadeževanosti gospodarja pa se ne sme izgnati neomadeževanih rodbinskih udov, celo nedopustno pa je kolektivno izgnanje rodbine, marveč se mora pri vsakem posebe ugotoviti, so-li pogoji za iztiranje dani.⁴⁾

2. Obteženje javne milodarnosti.

Tako težavljenje še ni dano, kadar je občina stanovališče dajala komu od slučaja do slučaja n. pr. v denarni stiski podpore ali kadar je dotičnik druge osebe za podporo poprosil.⁵⁾ Tudi ne zadostuje bojazen, da utegnil morebiti težaviti javno milodarnost, ampak treba je, da jo v resnici težavi⁶⁾, n. pr. z javnim beračenjem.⁷⁾

Ta določba ima namen, obvarovati⁸⁾ občine pred bivanjem oseb, ki so s svojo prisotnostjo ali škodljivimi ali pa nevarni celokupnim koristim občine. Za to občino blaginjo, ležečo v obrambi javne varnosti in javne nravnosti, pa je prisotnost sicer delazmožnih ljudij, ki pa le od beračenja žive, ravno tako nevarna, kakor bivanje omadeževanih oseb, in ta občina blaginja je tudi tedaj v nevarnosti, kadar se prebivalcev občine neposredno z beračijo ne nadleguje (n. pr. da hodijo iz okoliške ob-

¹⁾ Upr. sod. 22./6. 1901, št. 5010, 421 A.

20./9. 1902, št. 8046, 1223 A.

²⁾ Upr. sod. 9./1. 1903, št. 11927, B 213 A.

23./1. 1904, št. 12352, B 3086 A.

³⁾ Upr. sod. 8./10. 1901, št. 7450, B 242 A.

Drž. sod. 15./1. 1902, št. 501/01, 25./4. 1906, št. 123.

19./6. 1900, št. 346.

⁴⁾ Drž. sod. 16./1. 1889, št. 4.

⁵⁾ Drž. sod. 23./1. 1903, št. 428.

⁶⁾ Drž. sod. 13./7. 1895, št. 175.

⁷⁾ Upr. sod. 30./3. 1900, št. 2229, B 13992.

Drž. sod. 15./1. 1902, št. 501/01.

¹⁾ Upr. sod. 7./12. 1890, št. 9820, B 13483.

²⁾ Upr. sod. 20./10. 1899, št. 8300, B 13258.

7./2. 1899, št. 1219, B 828 A.

11./4. 1899, št. 3342, B 982 A.

17./10. 1899, št. 8761, B 1272 A.

³⁾ Upr. sod. 6./7. 1909, št. 6455, B 6851 A.

11./4. 1902, št. 3341, B 981 A.

19./11. 1903, št. 11929, B 2141 A.

11./6. 1902, št. 5246, 1121 A.

16./6. 1905, št. 6778, B 3644 A.

8./10. 1903, št. 10224, 2016 A.

⁴⁾ Upr. sod. 23./12. 1904, št. 13732, B 3183 A.

11./5. 1909, št. 4309, B 6736 A.

⁵⁾ Upr. sod. 22./1. 1903, št. 905, 1495 A.

⁶⁾ Upr. sod. 12./12. 1904, št. 1571, 2372 A.

⁷⁾ Upr. sod. 24./11. 1903, št. 12125, 2152 A.

⁸⁾ Upr. sod. 27./10. 1908, št. 10170, B 6231 A.

čine v bližnje veliko mesto beračiti).¹⁾ Nasprotno naziranje ni v zakonu utemeljeno, ker bi morale sicer stati v besedilu zakona besede: »v občini«, kakor res stoji toda povsem napačno, v slovenskem besedilu § 10 kranjskega občinskega reda — in bi bilo tako naziranje v praksi zelo škodljivo za varnost večjih mest, kjer bi se vsi zloglasni in delomržni elementi v okoliških občinah zbirali kakor v železnem obroču, ako bi se to bivanje ne moglo preprečiti.

3. Postopanje.

Kadar občina koga izžene, velja to za nedoločen čas, torej, ako se odlok ne prekliče, za vedno. Ni treba, da bi se morala v izgonskem odloku določiti doba, za katero naj izgon velja.²⁾ Tudi za izvršitev odgonskih odlokov ni določen noben rok; če se je izgnancu iz kateregakoli vzroka začasno prizaneslo in nadaljno bivanje dovolilo, se vendarle izgonski odlok zoper njega vsak čas lahko izvrši, ako se le dotični sklep občinskega odbora ni preklical.³⁾

Ravnotako ni v zakonu določen noben rok za pritožbo zoper izgonske sklepe občine in sicer najbrž zaradi tega ne, ker je tako pritožbo smatrati za klic po državni nadzorni pravici.⁴⁾ Vendar pa sme politična nadzorna oblast le vsled kake pritožbe poseči vmes, in tudi le na podlagi konkretnih pritožbenih izvajanj, zabranjeno pa ji je, baviti se v svoji odločbi z drugimi okolnostmi, ki v pritožbi niso omenjene, marveč sme le preiskati in ugotoviti, ali temelji odlok na zakoniti podstavi.⁵⁾

O zahtevkih za povračilo škode povzročene po neopravičenem izgonu imajo razsojevati sodišča, ne pa politična oblastva.⁶⁾

4. Izgonska pravica občine in domovinska novela z l. 1896.

Pravica občine, da sme izgnati iz svojega ozemlja socialno neljube ji ljudi, ni zgolj policijskega značaja, ampak izvira, kakor se je to v novjšem času dokazalo⁷⁾, iz domovne pravice občine kot nekake gospodarice v svojem ozemlju. To je v zvezi s historičnim razvojem. Le z veliko težavo se je namreč dovolilo svoj čas tujcu (vnanjemu) bivanje v občini. Še v občinskem zakonu l. 1859 se v § 27 poleg neomadeževanega življenja in neobteženja javne

milodarnosti od tujca zahteva, da mora skrbeti za svoj prehranek z opravičilo, ki ni po zakonih prepovedano, ali z dohodki od svojega premoženja, nadalje, da mora odrajtavati javne davke za državne in občinske potrebščine. Koliko prilžnosti za različne šikane!

Novi občinski redi z l. 1866 so te določbe znatno omilili in omejili. Za veljave domovinskega zakona z l. 1863, ki je določal, da se domovinstvo redno pridobi le z izrecnim sprejemom, sklenjenim od občinskega odbora, izgonska pravica ni prišla do veljave razen v policijskih zadevah in je imela torej res bolj policijski značaj.

Vse drugače pa se je stvar obrnila po uveljavljenju domovinske novele z l. 1896, ki je uvedla desetletno bivanje kot podstavo za pridobitev domovinske pravice. Velike občine, posebno industrijska in trgovska središča, so kmalu občutila za se ne baš prijetne posledice te novele: morale so neštete množine priseljenih ljudi, ki so bile čestokrat tudi v narodnem oziru tuje, sprejemati med svoje (Trst, Gorica, Reichenberg, Heb, Brno) ter so zato jele iskati po sredstvih, kako se ubraniti temu neprijetnemu prirastku.

Nasle so ga v določbi § 10 občinskega reda, ki je temelj tej razpravi. Občinski odbor je one tujce (vnanje), o katerih je po zapisnikih županstva vedel, da dovrše v kratkem desetletno nepretrgano bivanje v občini, kratkomalo po § 10 iz občine izgnal; utemeljitev se je že dobila bodisi v kaki sodnijski ali politični kazni, bodisi v ubožnosti dotičnega; seveda so se predpogoji za izgon zelo na široko tolmačili. Ljudje, ki jih je zadela ta odredba, so bili navadno delavci, mali obrtniki, služkinje, sloji torej, ki niti prav vedeli niso, za kaj gre, in ki so še manj odporne sile imeli, da se postavijo krivici po robu. Ta krivična praksa je šla vedno bujneje v klasje, tako, da je slednjič bilo ministerstvo za notranje zadeve primorano, izdati na podrejena oblastva sledeči ukaz,⁸⁾ ki ga priobčujemo v celoti, ker dobro osvetljuje tedanje razmere, (ki so se pa med tem znatno zboljšale):

»Izvedelo se je, da so nekatere občine z več ali manj prozornim namenom, izjaloviti učinke domovinske novele, zoper mnogo oseb porabile izgonsko pravico, pri čemur se je od številnih občin poseglo preko takih določb občinskega reda, ki jih je strogo uporabljati. Da je bilo postopanje teh občinskih zastopov protizakonito, se kaže v tem, da so morala politična oblastva v pre mnogih slučajih vsled podanih pritožb take izgonske odloke zaradi protizakonitosti razveljaviti.«

⁸⁾ Ukaz z dne 22./4. 1901, št. 13196. Glej: Zeitschrift für polit. Verwaltung. 1901, št. 23, stran 96.

¹⁾ Tu se kaže pomen besede „javna“ milodarnost namesto „občinska“ milodarnost.

²⁾ Upr. sod. 29./5. 1906, št. 6252, B 4446 A.

³⁾ Drž. sod. 22./10. 1896, št. 227.

⁴⁾ Upr. sod. 8./10. 1903, št. 10224, B 2016 A.

19./10. 1904, št. 10983, B 2972 A.

3./5. 1905, št. 4892, B 3516 A.

⁵⁾ Upr. sod. 11./11. 1904, št. 11837, B 3051 A.

24./11. 1904, št. 12436, B 3092 A.

⁶⁾ Drž. sod. 21./10. 1895, št. 268, Hyl 713.

⁷⁾ Glej Jakob Soušek: Das Ausweisungsrecht der Gemeinde. Zeitschrift für polit. Verwaltung. 1900, št. 30 in 31.

»Dognali pa so se tudi primeri, kjer so občinski zastopi sklenili izgnati kar trumoma več oseb, da cele rodbine, ne da bi se bilo preiskalo, so-li pri vsakem posamezniku izmed teh izgnanih oseb dani predpogoji za tako dalekosežno odredbo.«

»Ker se s tako zlorabo občinam po zakonih pripuščene zakonite oblasti hudo kršijo pravice prizadetih državljanov, je dolžnost državne uprave, da zoper take pojave z vsvo odločnostjo nastopi. Pričakuje se torej, da politične oblasti take slučaje glede njih zakonitosti strogo presojujejo ter da pri vsaki priložnosti občine primerno podučijo. Ko bi pa vzlic temu nekatere občine še v naprej poizkušale z zlorabo svoje izgonske oblasti izjaloviti učinke domovinske novele, bi morala državna oblastva vse pripomočke, ki so ji na razpolago, uporabiti, da se naredi konec takemu nezakonitemu počenjanju, v najskrajnejšem slučaju pa odgovoriti tudi z razpustom dotičnih zastopov, ki po preišljenem načrtu kršijo veljavne zakone.«

Tako se glasi ta velevažni ministerski ukaz. Oglejmo si sedaj še, kakšno stališče je zavzelo v tej zadevi upravno sodišče. Opetovano se je imelo baviti s primeri, v katerih je prišlo do kolizije med uveljavljanjem domovinske novele z l. 1896 in § 10 (§ 11) občinskih redov.

Glede te je treba predvsem pripomniti, da se določbe § 10 (§ 11) občinskih redov vsled domovinske novele z l. 1896 niso v ničem urpremenile ali razveljavile.¹⁾

Kar se pa tiče medsebojnega razmerja in vplivanja teh dveh zakonov, je treba razločevati dva slučaja.

1. Prvi slučaj je ta, da občina izve o že dovršenem desetletnem bivanju po prošnji, ki jo je dotičnik za vsprejem v domovinsko zavezo vložil pri županstvu prebivalne občine. Namesto pa, da bi občinski odbor, kakor bi po zakonu šlo, prosilca v domovinsko zavezo sprejel, se ga je skušal odkrižati ter sklenil, naj se ga po § 10 (§ 11) iztira iz občine. Razlogi za to se hitro dobe in se jih ne izbira. Toda zaman je tu ves trud, seveda če pride zadeva pristojni instanci v roke, da jo presodi. Priposestvanje domovinske pravice je namreč že dokončano in sicer pred izgonskim sklepom; poznejši odloki, sklepi in morda tudi izvršena iztiranja iz občine ne morejo na tem pravni nič več premeniti, kamoli priposestvanja zadržati ali prekiniti²⁾ čeprav bi bili pogoji za izgon v resnici dani.

¹⁾ Upr. sod. 8./4 1905, št. 3905 in 3904 B 3451 A, 3452 A. 30./1. 1907, št. 966 B 4960 A.

²⁾ Upr. sod. 14./1. 1908, št. 383 B 5648 A. 15./12. 1908, št. 12253 B 6364 A. 21./9. 1909 št. 8304 B 6886 A.

Zgoraj označena praksa občin izvira namreč iz napačne podmene, da se domovinska pravica po domovinski noveli z l. 1896 pridobi še-le v trenutku, ko občinski odbor sklene prosilca v občinsko zavezo sprejeti; ta praksa se opira predvsem na določbe § 1 navedenega zakona. Toda to domnevanje je, ker se mora upoštevati tudi § 2 tega zakona, povsem zgrešeno; nasprotno: po stalni judikaturi upravnega sodišča ima občinski sklep glede sprejema v domovinsko zvezo le deklarativen značaj, to se pravi, ž njim se samo prizna, da si je prosilec v resnici priposestvoval domovinsko pravico v občini; kdaj si jo je priposestvoval, za to je merodajen čas vložitve prošnje, oziroma oni dan, ki se dobi, kadar se šteje od dneva, kadar so bili pogoji za priposestvanje v občini prvič dani, naprej 10 let.¹⁾

2. Drugi slučaj je ta, da stranka v trenutku, ko se ji sklep o njenem izgonu izroči oziroma jo dejansko izžene iz občine, desetletnega bivanja v občini še ni dovršila. Tu se ji z izgonom res onemogoči nadaljno priposestvanje domovinske pravice, toda le v toliko, da se ga zadrži, ne pa, da se ga prekine. To pa tudi le tedaj, kadar se izgonski sklep v resnici izvrši; da se izgonski sklep dotični stranki vroči, to še ne more zadržati priposestvanja. Kadar bi torej občina svojega sklepa, čeprav bi bil po vročitvi pravomočen postal, iz kateregakoli vzroka ne izvršila, bi priposestvanje mirno teklo naprej. Zakon z l. 1896 (§ 2) se ozira le na faktično bivanje in zahteva le, da bodi prostovoljno in nepretrgano, ne zahteva pa, da bodi pravilno²⁾.

Če se je torej medtem domovinska pravica priposestvovala, se izgonskega sklepa, čeprav bi bil pravomočen, ne sme več izvršiti, ker je dotična oseba akoprav še ne formalno, gotovo pa že v bistvu postala občinec in se je torej ne more smatrati več za vnanjega.³⁾

To naziranje je pri upravnem sodišču prodrlo še-le v zadnjih letih; najjasneje je izraženo v spodaj citiranem plenarnem sklepu z dne 18. aprila 1907 št. 6435/06. Vročitev izgonskega odloka nima še torej prav nobenega učinka) če se ta odlok ne izvrši.

Seveda, če se pa dotično osebo izžene iz občine, potem njeno bivanje ni več »nepretrgano« in torej niso dani več vsi predpogoji za priposestvanje domovinske pravice. Toda domovinska novela z l. 1896 določa za ta slučaj s § 4, da

¹⁾ Upr. sod. 29./11. 1900, št. 1640 B 4803 A.

²⁾ Glej novejšo odločbo upr. sod. 8./4. 1905, št. 3904 in 3905 B 3452 A in 3451 A. 30./1. 1907, št. 966 B 4966 A. 18./4. 1907, št. 6435/06 B 5127 A. (Plenarni sklep.) 6./4. 1907, št. 1608 B 5098 A.

³⁾ Upr. sod. 5./11. 1907, št. 9850 B 5470 A.

priposestvanje ni prekinjeno, ampak le zadržano za toliko časa kolikor časa traja neprosto voljna odsotnost od bivališča občine, kjer bi se sicer priposestvanje nadaljevalo. To je važna določba, ki se vse premalo uvažuje.

Vzemimo slučaj, da je izgnancu manjkalo samo še 4 mesece do 10letnega bivanja; če bi se z izgonom priposestvanje prekinilo, bi moral, ako se zopet vrne v občino, ki ga je izgnala, ondi znova 10 let stanovati, da si pridobi pravico do vsprejema. Ker pa je v tem slučaju priposestvanje le zadržano, začne se isti dan, ko se povrne, doba priposestvanja, ki v tem slučaju nikdar ne zastara, nadaljevati. Recimo, da prejšni izgnanec ostane kakih 5 mesecev v občini, — tedaj si je že pravico priposestvoval, naj ga mari občina sedaj še enkrat izžene, (kar bo tudi navadno storila, če izve za njegovo bivanje). Njegovo bivanje je bilo sicer v nasprotju z izgonskim sklepom, a bilo je faktično in več zakon ne zahteva za dopolnitev priposestvovalne dobe.

Poglavje o medsebojnem vplivanju domovinske novele in določbah o izgoni pravici občin sem nalašč malo na širje razpledel, ker tiči ravno v njem glavni praktični pomen te razprave.

Ta bo morda posebno onim našim županstvom dobrodošla, ki oddajajo velik del svojih ljudi v naša velika pomorska mesta Trst, Pulj, in v novejšem času tudi v Tržič (Monfalcone), nadalje v veliko mesto Gradec ter v industrijska središča na Zg. Štajerskem, kakor Donavice, Knittelfeld ter Ljubno (Leoben). Za Reko pa pričujoča izvajanja ne pridejo v poštev, ker je Reka ogrsko mesto in torej za avstrijske občine inozemstvo, za katero seveda tuzemski zakoni ne veljajo.

Tiskovine za posredovalne urade.

Na mnogostranska vprašanja odgovarjamo tem potom, da je sestavil deželni odbor vzorce za tiskovine, zlasti za uradne knjige, kakoršne bodo rabili posredovalni uradi.

Uradne knjige se bodo dobivale že vezane in strani zaznamovane z zaporednimi številkami.

Kakor hitro bodo knjige in tiskovine gotove — kar se zgodi čimpreje — bodo o tem županstva obveščena s posebno okrožnico.

Zaradi enotnosti se priporoča, da naroče vsa županstva knjige in tiskovine takoj, ko dobe okrožnico z obvestilom, kdaj in kje se dobe.

Pri tej priliki opozarjamo, da začno posredovalni uradi poslovati takoj, ko se ustanove. Kaka izvršilna naredba glede poslovanja se ne bo izdala.

Vprašanja in odgovori.

56. Neimenovan vprašalec.

Vprašanje:

1. Koliko odbornikov more biti v krajnem šolskem svetu? Koliko članov naj ima pokopališki odsek? — Ali se sme voliti precej drugega predsednika krajnega šolskega sveta, ker bo odstopil sedanji predsednik?

2. Ali sme občinski tajnik rabiti občinski pečat brez vednosti župana?

Ali se sme zahtevati od župana, da bi imela občinska blagajna 3 ključe?

Odgovor:

K 1. Po zakonu z dne 9. marca 1879. leta, dež. zak. št. 13 (§ 1.) znaša število zastopnikov občine v krajnem šolskem svetu največ pet, a najmanj 3 člane.

To število določa okrajni šolski svet. Člani krajnega šolskega sveta ni treba, da bi bili občinski odborniki, imeti pa morajo vse sposobnosti, kakor za izvolitev v občinski odbor.

V tem oziru — položaj ni prav jasen — je najbolje, da se obrnete na okrajni šolski svet.

Pokopališki odsek voli občinski odbor izmed sebe in ima sam pravico določiti število članov.

K 2. Glede rabe občinskega pečata moremo le pripomniti, da ne vemo, kaj pravzaprav mislite. — Zaukazano ni nikjer, da bi moral le župan imeti shranjen uradni pečat, dasi bi bilo to umestno in priporočljivo.

Čisto nekaj drugega pa je, če menite morda zlorabo uradnega pečata. V tem oziru bo že vedel župan, kaj mu je storiti. Sicer pa ne verjamemo, da bi dotični občinski tajnik zlorabil bodisi uradni pečat ali zaupanje županovo in da bi kaj započel brez županove vednosti.

Da bi imela občinska blagajna kar 3 ključe, tega res ne gre zahtevati. — Običaj je pri javnih uradih, bankah itd., da imata po dva uradnika ključe do blagajne. Pri občinah tega ni nikjer, dasi ne trdimo, da bi bilo to neumestno. Urediti občinsko blagajno pa je stvar občinskega odbora.

57. Županstvo B.

Vprašanje:

Tu se že dalj časa — par let — ni volil krajni šolski svet. — Za koliko časa se voli in kdaj se mora na novo voliti, koliko članov se voli vanj in kdo voli?

Odgovor:

Koliko članov mora imeti krajni šolski svet, na to vprašanje odgovarjamo danes že na drugem mestu (pod vprašanjem št. 56). — Po ravno ondi navedenem zakonu z dne 9. marca 1879 dež. zak. št. 13 (§ 1.) velja volitev zastopnikov občine v krajnem šolskem svetu za dobo šestih let. Vendar jih odstopi po preteku treh let polovica, pri neravnem številu pa višje število udov po žrebanju. Volitve v krajni šolski svet se vrše tolikrat, kolikorkrat je treba da se izpopolni.

V krajni šolski svet pridejo zastopniki cerkve, šole in občin.

Zastopnike občin v krajni šolski svet volijo občinski odbori; v slučaju pa, da spada pod dotični šolski okoliš več občin ali podobčin, voli zastopnike v krajni šolski svet skupščina vseh teh prizadetih korporacij, seveda zopet, po določilu okrajnega šolskega sveta. — Na tega se morate obrniti, če imate kako pritožbo.

58. Županstvo Ž.

Vprašanje:

Posestnik G. D. tukaj je naložil pod okno sosednje hiše razne reči: deske, drva, drevesa, kar vse kvari (omejuje) svetlobo v pritličju, kjer se nahaja občinska pisarna. Tudi je to zelo grdo in zavira razgled na cesto, ker je to okno edino v tej sobi, ki daje svetlobo in razgled.

Kaj naj ukrene županstvo in kaj naj naredi gospodinja te hiše?

O d g o v o r:

Povedali ste vse drugo, samo tega ne, č e g a v a last je oni prostor, kamor je zložil dotični posestnik drva. Če je prostor last posestnika G. D. samega, potem bo težko kaj narediti razven, če se mu iz lokalno-policijskih ozirov n. pr. z ozirom na nevarnost ognja ukaže, odstraniti drva.

Ker pa omenjate razgled na cesto — domnevamo, da utegnejo biti ta drva naložena ob cesti, torej na javnem prostoru. V tem slučaju naj mu županstvo enostavno ukaže, da vso šaro takoj odstrani — z zapretitvijo, da stori to sicer županstvo na njegove stroške, osobito če je oviran javni promet.

Če pa je morda dotični prostor last gospodinjne hiše, v kateri je nastanjen občinski urad in sosed na poziv noče umakniti drv, se lahko doseže to potom sodišča s tem, da se vložijo tožba radi motenja posesti z zahtevo, da se odredi takojšnja odstranitev.

Za v prihodnje Vas prosimo, da se v vprašanjih jasneje izražate.

59. Ž u p a n s t v o Š t. V.

V p r a š a n j e:

Hišni posestnik ima ob sosedovi meji in sicer tik nje skoncema svojo hišo. V stari hiši ima ob tej meji proti sosedovi njivi okna. Hišo pa želi za 1 sobo razširiti. Ali mu more sosed braniti, narediti okno proti svoji njivi? On baje noče dovoliti, da bi bila okna manj nego 6 m oddaljena.

O d g o v o r:

Zadeva je zasebno-pravnega značaja; župan naj pri stavbnem ogledu skuša oba sosedu pobotati. Če bi ostalo županovo posredovanje brezuspešno, naj tozadevni ugovor napoti na civilno-pravno pot, ker more odločevati le sodišče o tem vprašanju.

60. Ž u p a n s t v o Š t. V.

V p r a š a n j e:

I. I. orje svojo njivo tako, da goni pri tem svojo živino preko občinske poti na sosedovo njivo. Z obračanjem živine pohodi po sosedovi njivi precej rasti, in če je vsejano žito, pohodi tudi to. Sosed mu je prepovedal po njivi delati škodo. I. I. se pa protivi in izgovarja, češ da ima lastninsko (? — menite vsekakor »priposestvovano«) pravico do tega, ker je pri oranju vedno zahajal z živino na sosedovo njivo. Ker pa oškodovani sosed pri svojem oranju nikdar ne prestopi meje in njive posestnika I. I., je mnenja, da tudi I. I. ne sme po njegovi njivi škode delati. — Ali mu more to zabraniti?

O d g o v o r:

Mi smo tudi mnenja, da I. I. svojemu sosedu ne sme delati škode s tem, da prestopa pri oranju čez mejo na njegovo njivo. To je jasno za vsakega lajika in ni treba, da bi si še-le s paragrafi belil glavo. — I. I. prav dobro ve, da nima pravice prestopiti meje in hoče s trditvijo, češ da si je pravico že priposestvoval, le prikriti nedopustnost svojega početja. Ta trditev glede priposestvovanja ne more držati že iz tega vzroka, ker je I. I. brez dvoma — vsaj po našem mnenju — v e d o m a, i n n e v d o b r i v e r i (torej namenoma) hotel nekaj doseči, za kar manjka vsake postavne podlage.

Županstvo ne more drugega storiti, kakor posredovati za sporazum mirnim putem. Če bi to nič ne izdalo, naj sosed naperi proti I. I. tožbo radi motenja posesti.

Rabo občinske poti pri oranju pa lahko tudi županstvo zabrani iz cestno-policijskih ozirov.

61. Ž u p a n s t v o I m. (Š t a j.)

V p r a š a n j e:

Ali voli v obč. odbor v smislu štaj. deželnega zakona z dne 2. maja 1864 ozir. 1907 načelnik posojilnice

in sicer oni, ki je bil izvoljen pri občnem zboru meseca februarja letos, ali pa oni, ki je bil načelnik 1. februar a t. l., — oziroma ali sploh more načelnik ali kdo drugi izmed odbora voliti s pooblastilom?

O d g o v o r:

Ako so izpolnjeni v § 1 štaj. obč. vol. reda določeni pogoji in ima dotična posojilnica sploh volilno pravico, o čemer se ne da dvomiti, potem voli za njo po § 6 navedenega zakona oni, ki ima pravico jo na zunaj zastopati. Ker je v vsakem slučaju opravičeni zastopnik le n a č e l s t v o posojilnice, ima načelstvo po zadnje navedenem § pravico, izvrševati volilno pravico, in sicer tudi po pooblaščenju. Načelstvo (obstoječe navadno iz več članov) pooblasti lahko načelnika samega. Pri tem pa sploh ne pride v poštev, kdaj je bil izvoljen načelnik.

62. O b č i n s k i u r a d I m. (Š t a j.)

V p r a š a n j e:

Ali volijo šolski vodja in stalno nameščeni učitelji po visokosti davka, ali pa vsi v I. razredu brez ozira na predpisani davek?

O d g o v o r:

Predstoječe vprašanje se nam zdi docela odveč. Kajti besedilo § 12. obč. volinega reda za Štajersko izključuje vsak dvom.

Niti ta § niti §§ 13 in 14 ne vsebujejo kake določbe, po kateri bi mogli priti učitelji in šolski vodje v I. razred, ne da bi plačevali dovoljno vsoto davkov. Res imajo ti v vsakem slučaju volilno pravico kot javni učitelji (§ 1). a kaka predprava jim po zakonu ni zagamčena.

Upravno sodišče je razsodilo z razsodbo z dne 31. maja 1883 št. 1188 B. 1783:

Tudi pri volilcih, katerim pristoja volilna pravica vsled osebne kvalifikacije, je vpisati njim predpisani davek ter ga upoštevati pri razdelitvi volilnih razredov po skupnem znesku vseh davkov.

63. O b č i n s k i u r a d I m. (Š t a j.)

V p r a š a n j e:

Ali voli župnik v svoji občini za nadarbino, ali na podlagi osebne dohodnine po višini davka, ali pa ima volilno pravico v prvem razredu brez ozira na visokost davka?

O d g o v o r:

Glede tega vprašanja velja brez dvoma vse to, kar smo navedli v predstoječem odgovoru glede javnih učiteljev, — v kolikor se tiče to o s e b n e volilne pravice župnikove.

Voliti pa ima pravico za nadarbino kot opravičeni zastopnik, če je za njo predpisan poseben davek.

Uvrstitev v volilni razred pa je v vsakem slučaju odvisna od davčnega predpisa.

64. Ž u p a n s t v o Š t. D a n i j e l (K o r.)

V p r a š a n j e:

Brali smo nekje, da so davčni uradi dolžni napraviti za občine brezplačni izpisek davkov v svrhu priprave za repartitijo občinskih doklad. — Ker hočemo tudi mi to zahtevati prosimo za obvestilo: Na podlagi katerih postavnih določb ima občina to pravico?

O d g o v o r:

Nam ni znana nobena določba ali pa razsodba upravnega sodišča, po kateri bi bili davčni uradi primorani dajati občinam uradne (exoffo) izpise o predpisanih direktnih davkih zaradi pobiranja občinskih doklad. — Na Kranjskem pobirajo te doklade davčni uradi, dočim jih na Koroškem občine same.

Najbolje bo, če se obrnete uradnim putem na davčni urad, naj Vam pošlje uradni davčni predpis. — Ako se prošnji ne ugodí, vložite pač pritožbo na fin. ravnateljstvo oziroma ministerstvo.

Zadeva, katero omenjate, se tiče davčnih izkazov v svrhu sestave volilnih imenikov. Vse to najdete v 6. številki »Občinske Uprave« na strani 42 in 43 v dotični okrožnici deželnega odbora Kranjskega.

Morda pa se da tu navedena razsodba upravnega sodišča smiselno vporabljati tudi za Vaš slučaj.

65. Z u p a n s t v o D. M. v P.

V p r a š a n j e:

V vasi S. tukajšnje občine imajo posestniki skupno zemljišče. Na tem zemljišču raste nekaj lesa, ki ga sekajo nekateri posestniki za lastno porabo kar tebi nič meni nič, in ga nočejo plačati. S tem so oškodovani drugi, ki nikoli ne sekajo. Ali se more prepovedati tako ravnanje? Oni posestniki, ki izrabljajo skupno zemljišče nimajo za to nobene posebne pravice. — Ali je mogoče zahtevati od njih povzročene škode?

O d g o v o r:

Če je dotično zemljišče in ž njim vred na njem rastoče drevje skupna last (solastnina) raznih upravičenih posestnikov, potem ima cela stvar zasebno-pravni značaj, in v kolikor utegne biti kdo oškodovan, spada odškodninski zahtevek pred redno civilno sodišče.

Županstvo kot tako nima pravice, posegati vmes razven če župan skuša doseči sporazum mirnim potom.

Kaj drugega bi bilo, če bi bilo dotično zemljišče v a š k a last. V tem slučaju ima vse pravice gospodarski odbor.

Vendar pa ni ovire, da županstvo prijavi celo zadevo okrajnemu glavarstvu, ako meni da se godi vsled sekanja škoda na drevju. — Okrajno glavarstvo bo potem že storilo potrebne korake na podlagi določb gozdne postave.

Gospodarske vesti.

Da ne bo detelja napenjala govedi, se priporoča naslednje ravnanje:

1. Naj se ne seje same detelje, ampak ž njo vred tudi sladke trave (travnato deteljišče), ker tako mešana piča govedi bolj ugaja, in če se je tudi nažre v večji meri, ji ne škoduje, je ne napenja tako, kakor sama detelja.

2. Dokler imaš še čisto deteljo, ne pokladaj nikdar detelje same, ampak pomešaj jo s slamo, oz. napravi iz nje in slame rezanico!

3. Mlajša detelja je manj tečna in bolj nevarna od starejše. Najbolj tečna in najmanj nevarna je detelja, ko se razcvita.

4. Ne pokladaj rosne detelje! Zato ne hodi po deteljo za ranega jutra, ko je še rosna; če pa ne moreš drugače, pazi vsaj, da je ne pustiš nakupičene na vozu, ampak razgrni jo bolj na tanko, da se osuši!

5. Tudi ovenele ali celo sčrnele detelje ne pokladaj nikdar! Takšna začne v vampu vreti in povzroča napenjanje.

6. Po krmljenju z deteljo ne dajaj govedu mnogo vode.

7. Posebno pazi na vse povedano spomladi, ko začneš pokladati zeleno pičo! Od kraja naj je v mešanici več suhe krme nego zelene, in še-le polagoma zvišaj množino zelene krme!

Kako dolgo naj mladici sesajo, ako se hočejo rediti doma? Žrebeta 12 do 16, teleta 10 do 12, praseta, jagneta in kozleta po 8 tednov. Tako dela tisti, ki hoče imeti lepo živino.

»Gosp. Nov.«

Raznoterosti.

Vinska letina na Kranjskem v l. 1911. Lanski vinski pridelek se mora imenovati vsekakor ugoden bodisi glede količine kakor glede kakovosti. Pridelalo se je 226.000 hektolitrov belega vina, ovička in rdečega vina, okroglo 167.280 hektolitrov več kot l. 1910. Na Dolenjskem in Vipavskem se je plačeval že mošt po 36 do 60 K hl, pozneje — kot vino — pa po 44 do 70 K. Vrednost vsega vinskega pridelka je znašala — povprečno računana 11.300.000 kron, a se lahko računi 12 milijonov. Če se četrtnina vsega pridelka ni prodala, znaša skupiček še vedno 8 in pol milijona kron. Nam se pa zdi, da je mnogo »kaplje« poteklo po grlu doma, ne da bi to kaj zaleglo. Marsikdo bi mnogo bolj potreboval v žepu denar, kot pa alkohol — v želodecu!

Napisi na grobovih. Nedavno je sklepalo upravno sodišče, ali morejo nemški občinski odbori prepovedati češke napise na pokopališču. Občina Gumpoldskirchen je namreč sklenila, da smejo biti napisi kakršnekoli vsebine le v nemškem jeziku. Ko pa je pustila vdova uradnika južne železnice Hermina Grutnowsky na pokopališču v Gumpoldskirchnu postaviti svojemu umrlemu soprogu spomenik s češkim napisom, je dobila naročilo od občinskega odbora, da mora napis odstraniti v štirinajstih dneh. Proti temu se je vdova pritožila na nižjeavstrijski deželni odbor, ki pa je njeno pritožbo zavrnil, češ, da je občina kot lastnica upravičena izdajati take odloke. Proti tej razsodbi je bila vložena pritožba na upravno sodišče. Upravno sodišče je pritožbi ugodilo ter je odlok deželnega odbora razveljavilo kot nezakonit. V utemeljevanju te ugoditve se povdarja, da imajo po obstoječih postavnih določilih sorodniki pravico, postavljati na pokopališču spomenike in da so ti v izvrševanju svoje pravice le v toliko omejeni od strani občin, v kolikor pridejo v poštev javni oziri. Oblast občine pa ne more iti tako daleč, da bi mogla določiti izključno rabo enega samega jezika pri nagrobnih napisih. Ako se sklep občine, da se v občinskem okolišu dovoljuje samo napise v nemškem jeziku, tudi nanaša na nagrobne napise, potem je občina s tem sklepom prekoračila svoj delokrog.

Književnost.

Krmar Milanovič. Povest. Založila »Katoliška Bukvarna« v Ljubljani. Cena K 1.40, vezan K 2.20.

Povest opisuje življenje na morju, kjer časih drzni mornar po več tednov ne zazre drugega kot brezkončno morsko gladino.

Človeška roka je pač zgradila ladje, katere smemo po pravici imenovati prave morske velikane. Da pa človeška roka nikdar nemore ustvariti kaj povsem popolnega, spričuje nam usoda največje ladje na svetu »Titanica«, ki je pred kratkim z vsem svojim bogastvom in večino potnikov, ki so bivali na njegovem krovu, postal žrtev morja. Tudi naša povest »Krmar Milanovič« nam opisuje življenje na morju in potop velike ladje.

Na čolnu se reši le malo ljudi, med njimi krmar Milanovič. Vsi drugi pomrjo od lakote in žeje, le on ostane na pol živ, in brezzavestnega

ga dobi neka ladja in ga pripelje v Avstralijo. Izgubil je spomin in še le po dolgih letih se mu je počasi jel vračati. Vrne se v domovino, kjer najde svojo ženo v drugič omoženo in hčerko. Drugi mož pa ji umre, — Milovanovič se da spoznati — in s tem konča zanimiva povest, ki jo priporočamo najtopleje.

Naša krl. Igrokaz v 4 dejanjih. Cena K 1.40. Krasna — že večkrat uprizorjena igra iz peresa enega naših najboljših pisateljev. — Odveč bi bila vsaka hvala, saj jo priporoča ime pisatelja dovolj! Ta pisatelj je naš Finžgar.

Miklova Zala. Ljudska igra iz turških časov. Cena 1 K. Opisuje po znani dr. Sketovi povesti v »Večernicah« Mohorjeve družbe naval Turkov na Koroško.

Obe igri toplo priporočamo v številen nakup. Dobivata se v »Katoliški Bukvarni«.

Katoliška Bukvarna v Ljubljani priporoča:

Stenski zemljevid vojvodine Kranjske z deli obmejnih pokrajin, sestavil prof. Fr. Orožen. Merilo 1:130.000 na platnu s palicami K 42.—

Haidingers Selbstadvokat. Gemeinverständliche Anleitung zur Selbstverfassung von Verträgen und Privaturkunden, dann von Eingaben, Beschwerden und Rekursen in allen Rechts- und Verwaltungssachen. Mit mehr als 1000 Beispielen und Formularen; vez. K 16.60.

Barth, Der Gemeindegesekretär. Ein nützliches, unentbehrliches Handbuch für jederman, speziell aber für die Gemeinden, enthaltend 260 Formulare für Gesuche und Eingaben; vez. K 5.—

Koch, Načrt Ljubljane. Merilo 1:10.000. Izdaja v dveh barvah K — 30, v petih barvah K — 50, nalepljen na platno, zložljiv v žepno obliko K 180, na platnu napet s palicami za na steno K 2.—

Ljubljana. Kažipot za glavno mesto Kranjske. Sestavil Ivan Robida — načrt narisal Ciril Koch. K 1.20.

Cerkvena glasba.

Šmarince. 18 pesmi za mešan zbor, deloma z orglami. — Zložil P. Hugolin Sattner. — Cena partituri 3 K, glasovi po 50 vin. Komu med Slovenci ni znano ime p. Hugolina?

Tudi te lepe skladbe bodo dobro došle našim cerkvenim zborom. Segajte obilno po njih.

Naročajo se v »Kat. Bukvarni« v Ljubljani. **100 praeludla organi.** Zložil Stanko Premrl. Cena partituri 3 K 80 h. — Samostojno delo, živa harmonizacija znanega vrlega komponista.

Listnica upravnštva.

Kdor je po novem letu 1912 naročil »Občinsko Upravo«, pa morda še ni prejel prvih števil, naj nam naznani, katerih števil še nima, da se mu takoj dopošljejo.

* * *

Listnica uredništva.

Izkušene občinske tajnike prosimo, naj bi nam pošiljali dopise in razprave o raznih občinskih poslih, da postane vsebina lista bolj raznovrstna.

„Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani“

v hiši Zadrúžne zveze, Dunajska cesta 32

(nasproti „Bavarskemu dvoru“ v bližini mitnice).

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4 ¹/₄ 0/0

brez
odbitka.

Vložne knjižice drugih denarnih zavodov sprejema kot gotov denar. — Posojila na zemljišča daje po 4³/₄% in 5%. — Daje posojila na amortizacijo na vsak poljuben načrt, dalje na menice in vrednostne papirje.

Uradne ure vsak delavnik od 8.—12. dopoldne.

Za varnost vloženega denarja jamči 21 kmečkih občin z vsem premoženjem in davčno močjo. Vsaka špekulacija z vloženim denarjem je po pravilih odobrenih od c. kr. deželne vlade izključena, zato je denar v hranilnici popolnoma varno naložen in se ni bati nobene izgube.

Hranilne
vloge obre-
stuje po

4 ¹/₄ 0/0

brez
odbitka